

La tardor i els poetes en llengua romanc

XAVIER SERRA (*Societat de Filosofia del País Valencià*)

Sembla que els antics pobladors de les escorrialles de l'Imperi romà, quan començaren a no anar a escola per mandra i a parlar les llengües vulgars, tenien problemes per a anomenar aquesta època de l'any en què cauen les fulles dels arbres i les terrasses de les cafeteries comencen a presentar el seu aspecte més desolat i pintat de nostàlgia. Com que eren tan bàrbars i ignorants, aquells homes barbuts i despentinats s'havien quedat només amb noms per a tres estacions, que eren l'hivern, la primavera i l'estiu. Però del setembre al desembre anaven enquimerats i capcots i no sabien a quina paret tocar. Així, quan un camperol pobre que havia plantat amb tota la il·lusió del món un bancal de vinyes sentia el seu fill preguntar-li quan arribaria la verema i menjarien raïm, es quedava mut, perquè no sabia què dir. El fill es mirava el pare i el pare entrava en un estat meditatiu.

Pel que sembla, els primers lletraferits que començaren a escriure en aquelles llengües tan vulgars i escarransides que no servien sinó per dir bon dia i *bon jour* i quatre coses més d'anar per casa i que no us treuen de cap compromís, van pensar d'anomenar-la «primavera d'hivern», que és un nom que més coent i més estirat pels cabells no pot ser; perquè, com sap tothom, si hi ha una cosa cursi és la primavera i si hi ha una cosa estirada pels

cabells és comparar el maig amb l'octubre, que s'assemblen tant com un zero a un tortell.

Però els catalans, per omplir el buit que ens havia quedat al calendari, en un moment imprecís de la història medieval –que és una història, tot sigui dit, que fa més por que goig–, en vam voler dir «tardor», que posats a triar noms per a coses innominades és un mot que lluu com el sol i que suggereix un munt de penes i de tristors, i que demostra que els catalans medievals, a banda de criar polls i puces, ja s'entretenien, com els d'avui, posant noms i malnoms. Després, uns altres pobles més fins, d'aquells que de la tardor encara en deien «primavera d'hivern» o coses més inversemblants, com que tingueren la sort de cara i les seves lletres passaren una època florida que s'anomenà Renaixement, tornaren a mirar-se els papers llatins que havien arraconat a les golfes i descobriren això de l'*autumnus*, que vol dir «la caiguda» i que, comparat amb allò de duplicar la primavera, cal reconèixer que, per bé que sona massa tràgic, és una mica millor. Així, els passerells d'aquelles nacions, que es pensaven que eren ja uns humanistes i que es xuclarien el món com un ou perquè havien estudiat un parell de declinacions i quatre regles a les escoles de llatinitat, començaren a omplir-se la boca de vent i a la mínima oportunitat pronunciaven *autumn*, *outono* i paraules semblants, que els pagesos dels seus països, quan les sentien, es posaven a tremolar i feien entrar la canalla dins de casa perquè no sentís aquelles barbaritats. Els nostres pagesos, però, sembla que s'atrevien a més, o potser l'època anava moguda, i al primer lletraferit en llengua vernacla que va gosar dir-los que de la tercera estació de l'any calia dir-ne «autumne» i que un dia aquest mot el recollirien els diccionaris, d'una garrotada el van deixar estabornit.

Per això, diuen els filòlegs que n'estan més al cas, la llengua catalana, que d'ençà de l'època del Renaixement anava a la baixa i fins fa segle i mig ningú no donava un ral per ella, no va incorporar de debò la llatinitat i es va quedar, per sort, amb la «tardor», perquè si *autonno* i *otoño* vénen de caure i, en canvi, «tardor» ve de fer o fer-se tard, entre una cosa i altra no hi ha color. A més, els poetes catalans han estat homes feliços que han viscut sense complicacions, perquè a banda de tenir a l'abast de la mà un mot evocador com pocs, els rimava amb tot: «tristor», «cor», «amor», «buidor», «inflor», «figa-flor», «tremolor» i, si eren poetes avant-guardistes, fins i tot amb «motor»¹.

1. Fotografia i text de Xavier SERRA i Francesc VERA, *A peu de foto*, Catarroja: Afers, 2012, p. 35-37.